

IMPREVIZIUNEA (HARDSHIP) CA INSTITUȚIE A DREPTULUI CIVIL

Cristian ȘCHIOPU, Facultatea de Drept

The following article is intended to reevaluate in a comprehensive manner to legal issues related to hardship within the legal framework of the Republic of Moldova and the importance of applying the remedies of this institution whenever the contracting parties suffer the consequences of hardship. All legal aspects related to hardship were described along with the conditions and effects of hardship. It is very important to dedicate an applicability to hardship within courts and arbitration tribunals. Also the CISG along with other legal systems should recognize hardship as a contractual remedy.

Introducere. Raporturile juridice civile ar fi de neconceput în cazul în care acestea nu ar fi guvernate de către principiul forței obligatorii ale contractului. Pe de altă parte, principiul *pacta sunt servanda* nu este absolut, limitările acestuia fiind introduse cu scopul

de a asigura echitatea raportului contractual. Excepțiile forței obligatorii a contractului există pentru a apăra subiecții de drept care riscă să cadă în poziții defavorabile, atunci când echilibrul contractual este destabilizat. O asemenea protecție este oferită prin intermediul impreviziunii, la fel cunoscută și sub denumirea de hardship, störung/wegfall der Geschäftsgrundlage sau de schimbare drastică a condițiilor contractuale. În contextul survenirii războaielor mondiale și a crizelor financiare constante, legiuitorii multor țări au fost nevoiți să deroge de la principiul „înghețării” cadrului legal datorită faptului că raporturile de drept public/privat erau mereu în dezvoltare continuă și pot fi supuse unor schimbări esențiale.

Cadrul normativ cu privire la impreviziune în diferite legislații. Principiile UNIDROIT servesc drept lege model care ar putea constitui o noțiune larg acceptată și aplicabilă majorității statelor care cunosc instituția impreviziunii. Însă Convenția Națiunilor Unite asupra contractelor de vânzare internațională de mărfuri (**CISG**) însă nu reglementează impreviziunea. Atât legislația Republicii Moldova (623, Cod civil RM), precum și legislațiile majorității țărilor Europene reglementează conceptul de hardship: Germania, Franța, România, Federația Rusă, precum și alte țări precum Italia, Olanda, Portugalia, Austria, Grecia.

Exemplu al impreviziunii. Să presupunem că un contract turistic este încheiat din ideea că în ianuarie în Carpați va fi zăpadă. Scopul contractului este de a oferi turistului odihnă și posibilitatea de a petrece un timp plăcut. Temperaturile excesiv de înalte, care topesc zăpada în ianuarie, frustrează turistul în atingerea scopului recreativ. În lumina acestei teorii, fără a fi nevoie de a modifica Codul civil german, instanțele de judecată germane au admis cererile de revizuire a contractelor excesiv de oneroase în temeiul §242 al Codului german, care instituie principiul bunei-credințe la executarea obligațiilor. Abia în anul 2002, în Codul german a fost introdus paragraful § 313 care a fixat legislativ teoria decăderii fundamentului actului juridic (Störung der Geschäftsgrundlage). Codul civil al Republicii Moldova a preluat concepția germană în articolul său 623¹. În prezent este în proces de elaborare o nouă prevedere cu privire la impreviziune, care este mult mai detaliată și apropiată de teoria schimbării circumstanțelor.

Condițiile invocării impreviziunii. De obicei autorii fac referință

la 4² sau 5³ condiții care trebuie întrunite unanim pentru ca impreviziunea să poată produce efecte. În urma unei cercetări minuțioase, reiese că condițiile necesare a fi respectate pentru a fi invocată impreviziunea sunt: a) schimbarea împrejurărilor ce au stat la baza încheierii contractului trebuie să fie esențială; b) împrejurările schimbate trebuie să fie excepționale și imprevizibile; c) evenimentele imprevizibile să fie exterioare debitorului prestației; d) schimbarea împrejurărilor să fie exterioară debitorului prestației; e) împrejurările să survină sau să devină cunoscute debitorului după încheierea contractului; f) neasumarea riscului impreviziunii de către debitorul prestației; g) debitorul să fi încercat, într-un termen rezonabil și cu bună-credință, negocierea adaptării rezonabile și echitabile a contractului.

Efectele impreviziunii. Dacă este să descriem efectele invocării impreviziunii, atunci printr-o sistematizare a etapelor pe care aceasta le va genera vom întâmpina următoarele faze: a) Partea interesată va invoca impreviziunea și va solicita reajustarea clauzelor contractuale împreună cu cealaltă parte contractantă, însă va rămâne obligată să-și execute obligațiile cu bună credință; b) Părțile renegociază clauzele contractuale în mod amiabil, iar în cazul eșecului unei înțelegeri reciproce vor apela la instanță sau Curtea de arbitraj pentru ajustarea rezonabilă a contractului; c) Instanța va urma să reajusteze contractul astfel încât echilibrul contractual să fie restabilit și cu titlu de excepție în cazul care echilibrul contractual nu va putea fi restabilit sau în cazul în care aceasta va depista ca obligațiile contractuale sunt lipsite de utilitate și nu mai au sens să fie executate.

Diferența dintre impreviziune și forță majoră. Deși ambele concepte par a fi similare pe alocuri, în cazul unei analize minuțioase a naturii juridice a acestora, se poate de constatat diferențe esențiale care nu trebuie neglijate. Dacă este să analizăm din perspectivă comparativă, aceste două instituții, deducem că cea mai esențială deosebire dintre acestea este manifestată prin efectele pe care acestea le produc. În cazul forței majore, efectul este imposibilitatea executării forțate a obligației contractuale de către debitor. În cazul hardship-ului, obligația debitorului devine mult mai oneroasă, astfel acesta va suporta cheltuieli mari în cazul în care va fi obligat să execute contractul [4].

Concluzii. Ca concluzie impreviziunea, deși este un concept de drept cunoscut încă din antichitate, este la o etapă prematură de dezvoltare, însă pe an ce trece este din ce în ce mai aplicabilă.

Este salutabilă introducerea în CISG a unei prevederi care ar acoperi și starea de impreviziune/hardship, pe motiv că articolul 79 din CISG nu acoperă impreviziunea.

În contextul analizei proiectului [5] de lege de modificare a Codului civil este oportună înlocuirea prevederii prezentului articol 623 din Codul civil cu noul articol 720 [6], cel din urmă fiind mult mai apropiat de noțiunea impreviziunii.

Ține de o importanță grandioasă ca instanțele judecătorești să aplice efectele impreviziunii, în cazul în care obligațiile părții solicitante deși mult mai oneroase rămân a fi posibile.

Bibliografie:

1. BAIEȘ, S., MÎȚU, GH., CAZAC, GH., [et al.] coord.: Sergiu Baieș. *Drept Civil: Teoria generală a obligațiilor*. Chișinău: S.n., 2015 (Î.S. F.E.-P “Tipografia Centrală”), p. 576.
2. INGEBORG, Schwenzer [Germany/Switzerland], *Force Majeure and Hardship in International Sales Contracts*, Victoria University of Wellington Law Review (April 2009), p.711-712.
3. *Principles, Definitions and Model Rules of European Private Law Draft Common Frame of Reference (DCFR)*. Full Edition (Ed. Ch. Von Bar și E. Clive). Vol. 1. Oxford University Press, 2010, Oxford, p.4795.
4. TALAL ABDULLA, A.Q., Al-Emadi. *The Hardship and Force Majeure Clauses in International Petroleum Joint Venture Agreements*. Oxford Student Legal Research Paper Series Paper number 02/2011 (July 2011), p.5-13.
5. Proiectul Legii privind modificarea și completarea unor acte legislative (Codul civil al Republicii Moldova nr. 1107-XV din 6 iunie 2002 și cadrul conex), Nota informativă [Accesat 04.07.2017] Disponibil pe Internet:http://www.justice.gov.md/public/files/transparența_in_procesul_decizional/coordonare/2017/aprilie/proiect_de_amendare_cod_civil_si_cadru_conex_26.04.2017_r.pdf.